

Mateusz W. Kuliński*

UWARUNKOWANIA PRAWNE PROWADZENIA STUDIÓW PODYPLOMOWYCH MASTER OF BUSINESS ADMINISTRATION (MBA) W POLSCE

DOI: 10.26399/meip.4B(79).2023.46/m.w.kulinski

STUDIA PODYPLOMOWE MBA JAKO JEDEN Z WYMOGÓW W STOSUNKU DO KANDYDATÓW NA CZŁONKÓW ORGANÓW NADZORCZYCH LUB ORGANÓW ZARZĄDZAJĄCYCH SPÓŁEK Z UDZIAŁEM SKARBU PAŃSTWA

Ustawa z dnia 16 grudnia 2016 r. o zasadach zarządzania mieniem państwowym (dalej również: *ZasZarzMieniemPu*) określa zasady zarządzania mieniem państwowym, w zakresie nieuregulowanym w przepisach szczególnych¹. W zakresie teje ustawy określony został enumeratywny katalog wymogów. Spełnienie przynajmniej jednego z nich jest warunkiem stawianym w stosunku do kandydatów na członków organów nadzorczych lub organów zarządzających spółek z udziałem Skarbu Państwa². Jednym z nich jest ukończenie studiów podyplomowych *Master of Business Administration*³. Wskazana regulacja to pierwszy i ostatni raz, kiedy w analizowanym akcie normatywnym ustawodawca zdecydował się odnieść do podyplomowych studiów MBA. Tym samym na poziomie teje ustawy brak jest jakichkolwiek szczególnych reguł i wymagań do tego jak powinien być skonstruowany program kształcenia studiów, jak również brak jest delegacji do utworzenia takich regulacji.

* Uczelnia Łazarskiego w Warszawie, e-mail: m.kulinski@lazarski.edu.pl, ORCID: 0000-0002-2078-2981.

¹ Ustawa z dnia 16 grudnia 2016 r. o zasadach zarządzania mieniem państwowym (Dz. U. z 2016 r. poz. 2259, z późn. zm.).

² Art. 19 ust. 1 *ZasZarzMieniemPu*.

³ Więcej na temat wymogów dla kandydatów na członków organów nadzorczych oraz organów zarządzających w: F. Grzegorzczak, M. Wierzbowski (red. nauk.), *Ustawa o zasadach zarządzania mieniem państwowym. Komentarz*, Wolter Kluwer, Warszawa 2020, s. 184–237.

Co więcej, brak jest szczególnych wymagań w zakresie czasu trwania studiów, jak również efektów uczenia się, jakie powinien osiągnąć absolwent. Również daremnie szukać wytycznych w zakresie tego, na jakim poziomie Polskiej Ramy Kwalifikacji powinny być zrealizowane takie studia.

Ustawa z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (dalej również: PrSzkolWyżN) również nie przewiduje żadnych szczególnych uregulowań względem tego rodzaju studiów podyplomowych⁴. Nie uwzględniono na przykład uregulowań analogicznych do tych, które są przewidziane w zakresie studiów podyplomowych przygotowujących do wykonywania zawodu nauczyciela. Ustawodawca nie zdecydował się również na poziomie tego aktu normatywnego na określenie delegacji do stworzenia takich przepisów.

Przedstawiony stan rzeczy, tj. brak szczegółowych reguł i wymagań w zakresie studiów podyplomowych MBA na poziomie ustawy z dnia 16 grudnia 2016 r. o zasadach zarządzania mieniem państwowym, jak również ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce powoduje, że jedno z wymagań stawianych w stosunku do kandydatów na członków organów nadzorczych lub organów zarządzających spółek z udziałem Skarbu Państwa zostało sprowadzone do ukończenia studiów podyplomowych o określonej nazwie. W tym miejscu należy stwierdzić wystąpienie ewidentnej luki *intra legem* polegającej na tym, że obowiązująca norma prawna jest nazbyt ogólna. Trudno bowiem uznać za właściwe, aby ustawodawca uzależniał możliwość kandydowania na członków organów nadzorczych lub organów zarządzających spółek z udziałem Skarbu Państwa na podstawie samej nazwy studiów podyplomowych, a nie realnych kompetencji niezbędnych do pełnienia tego typu funkcji. Przepisy ogólne dotyczące studiów podyplomowych pozostawiają autonomię uczelniom w zakresie tworzenia programów nauczania, co w analizowanym kontekście doprowadza do sytuacji, w której programy studiów MBA na poszczególnych uczelniach w znaczący sposób różnią się od siebie. Konsekwencją takiego stanu rzeczy są odmienne sylwetki absolwentów i posiadane przez nich kompetencje, co wynika z inaczej odbieranych efektów uczenia się. Możliwość kandydowania na członków organów nadzorczych lub organów zarządzających spółek z udziałem Skarbu Państwa powinno być bowiem uwarunkowane posiadaniem szczególnego rodzaju kompetencji, dających gwarancję należytego wykonywania wynikających z tego tytułu obowiązków, a nie jak to ma miejsce aktualnie – na ukończeniu studiów podyplomowych o konkretnej nazwie.

⁴ Ustawa z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2018 r. poz. 1668, z późn. zm.).

PODMIOTY UPRAWNIONE DO PROWADZENIA STUDIÓW PODYPLOMOWYCH (MBA) ORAZ WARUNKI STAWIANE KANDYDATOM NA STUDIA

Kwestie dotyczące realizacji studiów podyplomowych wszelkiego rodzaju, w tym MBA, uregulowane zostały na gruncie przepisów ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Zgodnie z nią, podstawowym zadaniem uczelni jest m.in. prowadzenie kształcenia na studiach podyplomowych⁵. Jak wskazuje T. Kocoł to zadanie zaliczyć należy jednak do „nieobligatoryjnych, podstawowych zadań uczelni [...], gdyż żaden przepis PrSzkolWyżN nie wymaga podejmowania przez uczelnię działalności na tym polu. Przepisy te stwarzają jedynie taką możliwość”⁶.

Ustawa nie wprowadza żadnych ograniczeń co do rodzaju uczelni jaka może prowadzić taki rodzaj kształcenia. Uprawnione są w tym zakresie jednakowo uczelnie zawodowe i akademickie. Ustawodawca nie zdecydował się wprowadzić ograniczeń, co do zakresu merytorycznego studiów podyplomowych, jakie mogą realizować poszczególne uczelnie. Innymi słowy każda uczelnia ma prawo do realizacji dowolnych studiów podyplomowych, w tym studiów pod nazwą MBA. Jest to sytuacja odmienna niż w poprzednim porządku prawnym, tj. w ustawie z 2005 r., gdzie ustawodawca przyjął, iż uczelnia może prowadzić studia podyplomowe w zakresie związanym z prowadzonymi przez nią kierunkami studiów⁷. Zatem każda uczelnia w Polsce jest na gruncie aktualnie obowiązujących przepisów prawa uprawniona do realizowania dowolnych studiów podyplomowych, w tym MBA. Taki stan rzeczy doprowadza do absurdalnej sytuacji, polegającej na tym, że uczelnia np. mająca profil typowo humanistyczny, która w swojej ofercie dydaktycznej ma jedynie kierunki studiów przyporządkowane do dyscyplin nauki mieszczących się w dziedzinie nauk humanistycznych, może prowadzić studia podyplomowe np. w dziedzinie nauk inżynieryjno-technicznych, czy weterynaryjnych. Jedyne ograniczenie, jakie istnieje w tym zakresie dotyczy publicznej uczelni postawionej w stan likwidacji, czego skutkiem jest konieczność zaprzestania prowadzenia przyjęć m.in. na studia podyplomowe⁸.

Uczestnikiem studiów podyplomowych może być osoba, która posiada kwalifikację pełną co najmniej na poziomie 6. Polskiej Ramy Kwalifikacji, uzyskaną

⁵ Zgodnie z art. 11 ust. 1 pkt 2 PrSzkolWyżN.

⁶ J. Woźnicki (red. nauk.), *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Komentarz*, Wolters Kluwer, Warszawa 2019, s. 70–75.

⁷ Po nowelizacji: Uczelnia może prowadzić studia podyplomowe w zakresie obszaru kształcenia, z którym związany jest co najmniej jeden kierunek studiów prowadzony przez uczelnię.

⁸ Art. 36 ust. 9 pkt 3 PrSzkolWyżN.

w systemie szkolnictwa wyższego i nauki⁹. Innymi słowy studia podyplomowe może podjąć każda osoba, która posiada ukończone studia minimum pierwszego stopnia. W konsekwencji takiego stanu rzeczy uczelnie nie muszą dokonywać żadnej merytorycznej selekcji kandydatów, przyjmowanych na studia podyplomowe, w tym studia podyplomowe MBA.

Reasumując należy zauważyć, że każda uczelnia w kraju ma prawo realizować studia podyplomowe MBA, które może podjąć każdy, kto zdobywa kwalifikację pełną na co najmniej 6. poziomie Polskiej Ramy Kwalifikacji (chyba że uczelnia z własnej woli wprowadziła selekcję kandydatów).

WYMOGI FORMALNE STAWIANE WZGLĘDEM STUDIÓW PODYPLOMOWYCH

Brak szczegółowych reguł i wymagań w zakresie studiów podyplomowych MBA powoduje, że w tym miejscu zastosowanie znajdują przepisy ogólne odnoszące się do studiów podyplomowych. Zatem to do zadań senatu uczelni należy ustalanie programów kształcenia studiów podyplomowych¹⁰ oraz przypisywanie poziomów Polskiej Ramy Kwalifikacji do kwalifikacji nadawanych po ukończeniu studiów podyplomowych¹¹, jak również włączenie do Zintegrowanego Systemu Kwalifikacji kwalifikacji nadawanych po ukończeniu studiów podyplomowych i innych form kształcenia – zgodnie z ustawą z 22 grudnia 2015 r. o Zintegrowanym Systemie Kwalifikacji¹².

Mimo iż ustawodawca pozostawił senatowi uczelni uchwalenie programu kształcenia studiów podyplomowych, to jednak zdecydował się wprowadzić pewne obostrzenia w tym zakresie. Mowa tu o następujących ograniczeniach:

- studia podyplomowe trwają nie krócej niż 2 semestry¹³;
- umożliwiają uzyskanie kwalifikacji częściowych na poziomie 6., 7. albo 8. PRK¹⁴;
- program studiów podyplomowych określa efekty uczenia się dla kwalifikacji częściowych uwzględniających charakterystyki drugiego stopnia PRK na

⁹ Art. 160 ust. 3 PrSzkolWyżN.

¹⁰ Art. 28 ust. 1 pkt 11 PrSzkolWyżN.

¹¹ Art. 28 ust. 1 pkt 15 PrSzkolWyżN.

¹² Ustawa z 22 grudnia 2015 r. o Zintegrowanym Systemie Kwalifikacji (Dz. U. z 2016 r. poz. 64, z późn. zm.).

¹³ Art. 160 ust. 1 PrSzkolWyżN.

¹⁴ *Ibidem*.

poziomie 6., 7. albo 8. PRK określone w przepisach wydanych na podstawie art. 7 ust. 3 i 4 ustawy z 22 grudnia 2015 r. o Zintegrowanym Systemie Kwalifikacji¹⁵;

- studia podyplomowe umożliwiają uzyskanie co najmniej 30 punktów ECTS¹⁶.

Osoba, która ukończyła studia podyplomowe, otrzymuje świadectwo ukończenia tych studiów¹⁷. Wzór świadectwa określa podmiot prowadzący studia.

Dokument, który uzyskuje osoba po zakończeniu studiów podyplomowych, w tym MBA, powinien uwzględniać wszystkie wymogi określone w § 2 ust. 1 Rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z 12 września 2018 r. w sprawie dokumentów wydawanych w związku z przebiegiem lub ukończeniem studiów podyplomowych i kształcenia specjalistycznego¹⁸, tj.:

1. nazwę dokumentu: „świadectwo ukończenia studiów podyplomowych”;
2. informację o treści: „wydane w Rzeczypospolitej Polskiej”;
3. nazwę i siedzibę podmiotu prowadzącego studia podyplomowe;
4. godło uczelni albo logo innego podmiotu prowadzącego studia podyplomowe umieszczone w widocznym miejscu;
5. imiona i nazwisko oraz datę i miejsce urodzenia posiadacza świadectwa;
6. informacje dotyczące studiów podyplomowych, w tym nazwę, datę rozpoczęcia, datę zakończenia, liczbę semestrów i wynik ukończenia;
7. wykaz zajęć wraz z liczbą godzin zajęć oraz liczbą punktów ECTS, w tym:
 - a) liczbą godzin zajęć kształtujących umiejętności praktyczne, w tym liczbą godzin praktyk zawodowych, oraz liczbą punktów ECTS przypisanych do tych zajęć, b) liczbą godzin zajęć prowadzonych z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość oraz liczbą punktów ECTS przypisanych do tych zajęć;
- a. informacje dotyczące miejsca odbywania praktyk zawodowych – jeżeli program studiów podyplomowych je przewidywał;
- b. informacje o zrealizowaniu kształcenia przygotowującego do wykonywania zawodu lub do uzyskania uprawnień zawodowych – jeżeli dotyczy;
8. pieczęć imienną albo nadruk informacji odpowiadających danym zawartym na pieczęcie i podpis kierownika podmiotu prowadzącego studia podyplomowe albo osoby przez niego upoważnionej;
9. pieczęć urzędową podmiotu prowadzącego studia podyplomowe;

¹⁵ Art. 160 ust. 2 PrSzkolWyzN.

¹⁶ *Ibidem*.

¹⁷ Zgodnie z treścią art. 160 ust. 4 PrSzkolWyzN.

¹⁸ Dz. U. z 2018 r. poz. 1791 z późn. zm.

10. miejscowość i datę wydania świadectwa.

W przypadku świadectwa ukończenia studiów podyplomowych potwierdzającego uzyskanie kwalifikacji podyplomowych włączonych do Zintegrowanego Systemu Kwalifikacji świadectwo zawiera również¹⁹:

1. nazwę kwalifikacji;
2. znak graficzny określony w przepisach wydanych na podstawie art. 10 ust. 4 ustawy z dnia 22 grudnia 2015 r. o Zintegrowanym Systemie Kwalifikacji (Dz. U. z 2017 r. poz. 986 i 1475 oraz z 2018 r. poz. 650 i 1669) dla kwalifikacji częściowej na przypisanym poziomie Polskiej Ramy Kwalifikacji.

KONSEKWENCJE BRAKU NADZORU NAD JAKOŚCIĄ STUDIÓW PODYPLOMOWYCH

Jak zostało wspomniane we wcześniejszej części opracowania, studia podyplomowe mogą trwać minimum dwa semestry. Przepis ten znajduje zastosowanie do studiów MBA, zatem minimalny czas ich trwania to dwa semestry²⁰. Rok akademicki trwa od 1 października do 30 września i dzieli się na 2 semestry. Statut uczelni może przewidywać szczegółowy podział roku akademickiego w ramach semestrów²¹. Jak objaśnia A. Leszczyński: „wewnątrz roku akademickiego konieczne jest dokonanie jego podziału na 2 semestry. Ustawodawca nie określił jednak daty początkowej i końcowej poszczególnych semestrów. Wobec tego zająć należy stanowisko, w myśl którego podział roku akademickiego na semestry nie musi być podziałem na pół. Semestry nie muszą być więc równej długości”²². W tym miejscu należy zauważyć, że pierwsze zajęcia nie muszą rozpocząć się równo z dniem rozpoczęcia roku akademickiego, a ostatnie nie muszą odbyć się ostatniego dnia danego roku akademickiego. To organizacja zajęć decyduje o tym, kiedy *de facto* student rozpoczyna i kończy zajęcia. Taki stan rzeczy powoduje, iż mimo narzuconego czasu trwania roku akademickiego, jak również konieczności, aby studia podyplomowe miały minimum dwa semestry, to w praktyce akademickiej

¹⁹ § 2 ust. 2 Rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 12 września 2018 r. w sprawie dokumentów wydawanych w związku z przebiegiem lub ukończeniem studiów podyplomowych i kształcenia specjalistycznego.

²⁰ Zob. A. Balicki, M. Pyter, B. Zięba (red. nauk.), *Prawo o szkolnictwie wyższe i nauce. Komentarz*, C.H. Beck, Warszawa 2021, s. 426–427.

²¹ Art. 66 PrSzkolWyzN.

²² A. Jakubowski (red. nauk.), *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Komentarz*, C.H. Beck, Warszawa 2023, s. 182–183.

pierwsze zajęcia mogą rozpocząć się w terminie późniejszym (ale nie wcześniejszym) niż 1 października i zakończyć w terminie wcześniejszym (ale nie późniejszym) niż 30 września danego roku akademickiego. Podsumowując, studia podyplomowe mogą trwać znacznie krócej niż rok akademicki.

Kolejnym wymogiem formalnym, jaki ustawodawca stawia przed studiami podyplomowymi jest konieczność realizacji minimum 30 punktów ECTS. Przywołane rozwiązanie zastosowane przez ustawodawcę zdaje się nie do końca współpracować z założonym dwusemestralnym czasem trwania studiów, gdyż 30 punktów ECTS to wartość zwyczajowo właściwa dla określenia nakładu czasu pracy studenta w jednym semestrze. Przy założeniu, że 1 ECTS to 25–30 godzin nakładu pracy studenta, to minimalna praca studenta niezbędna do ukończenia studiów MBA to 750 godzin. W tym miejscu warto zauważyć, że ustawodawca w zakresie studiów podyplomowych, nie uwzględnił procentowej relacji pomiędzy pracą w bezpośrednim kontakcie z nauczycielem akademickim, jak również inną osobą prowadzącą zajęcia (tak jak zostało to uczynione w przypadku studiów pierwszego stopnia, drugiego stopnia i jednolitych studiów magisterskich). Brak jest jakichkolwiek ograniczeń w tym zakresie.

W analizowanym kontekście warto również zauważyć, że ustawodawca nie sformułował żadnych ograniczeń względem wykorzystania w ramach studiów podyplomowych metod i technik kształcenia na odległość. Konsekwencją takiego stanu rzeczy jest to, że w skrajnych przypadkach, takie studia mogą nie przewidywać zajęć realizowanych za pośrednictwem sieci Internet lub przewidywać wszystkie zajęcia realizowane w taki sposób. Ponadto, połączenie braku ograniczeń względem czasu pracy w bezpośrednim kontakcie z nauczycielem akademickim, jak również brak ograniczeń w zakresie metod i technik kształcenia na odległość mogłoby np. doprowadzić do sytuacji, w której studia podyplomowe zakładały jedynie realizację zajęć asynchronicznych (studia polegające jedynie na oglądaniu wcześniej nagranych zajęć wideo, bez możliwości nawiązania kontaktu).

Powyższy wywód ma na celu wskazanie braku skuteczności lub iluzorycznego charakteru aktualnych regulacji kształtujących wymogi formalne stawiane studiom podyplomowym, w tym studiów podyplomowych MBA. Podsumowując:

1. Ograniczenie czasu trwania studiów podyplomowych do minimum dwóch semestrów w zasadzie nie powoduje, że faktyczny czas trwania studiów to minimum rok akademicki. To ile potrwać takie studia zależy od kwestii techniczno-organizacyjnych, tzn. od tego, w jaki sposób zostanie zaprojektowany plan zajęć. Jedyne faktyczne ograniczenie polega na tym, że przy projektowaniu planu należy w taki sposób zaplanować zajęcia, aby jakaś ich część została zrealizowana w pierwszym semestrze roku akademickiego oraz na część w drugim semestrze roku akademickiego. Taki stan rzeczy powoduje, że czas niezbędny na ukończenie studiów podyplomowych, w tym studiów MBA, może być skrajnie krótki.

2. Warunek, aby studia podyplomowe obejmowały minimum 30 ECTS wydaje się mało wymagający, szczególnie względem studiów podyplomowych MBA. Jest to nakład pracy odpowiadający klasycznemu semestrowi studiów. Jest to założenie zarówno nieproporcjonalne względem założenia, iż studia podyplomowe trwają minimum dwa semestry, jak również, że przy 750 godzinach pracy student nabędzie wiedzę, umiejętności i kompetencje społeczne właściwe dla członków organów nadzorczych lub organów zarządzających spółek z udziałem Skarbu Państwa.
3. Brak określenia wymogów w zakresie pracy w bezpośrednim kontakcie z nauczycielem akademickim i innymi osobami prowadzącymi zajęcia generuje możliwość, aby w ramach autonomii kształtować programy studiów podyplomowych o skrajnie niskiej liczbie zajęć i przy dominującej pracy własnej studenta. Przy takiej regulacji można bowiem zaprojektować program kształcenia studiów podyplomowych, których liczba godzin zajęć będzie minimalna.
4. Brak ograniczeń w zakresie możliwości z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość również niesie potencjalne zagrożenie w postaci tego, że studia podyplomowe MBA będą realizowane w 100% przez Internet.

W polskim systemie szkolnictwa wyższego występuje istotna różnica pomiędzy sposobem nadzorowania studiów wyższych (pierwszego i drugiego stopnia oraz jednolitych magisterskich) a studiami podyplomowymi. O ile te pierwsze podlegają instytucjonalnemu nadzorowi jakościowemu, realizowanemu przede wszystkim przez Polską Komisję Akredytacyjną (PKA), o tyle studia podyplomowe są organizowane i prowadzone wyłącznie w ramach wewnętrznych regulacji uczelni, bez zewnętrznej kontroli jakości.

Brak nadzoru nad studiami podyplomowymi generuje szereg istotnych problemów:

1. Brak standaryzacji programów – uczelnie mają pełną dowolność w tworzeniu programów studiów podyplomowych, co skutkuje ogromnym zróżnicowaniem w zakresie jakości, treści programowych, metod dydaktycznych oraz liczby godzin kształcenia.
2. Brak definicji ustawowej „studiów MBA” pozwala uczelniom na tworzenie studiów o tej nazwie, bez gwarancji ich rzeczywistej wartości merytorycznej.
3. Brak możliwości interwencji ze strony organów państwowych – nawet w przypadku oczywistych nieprawidłowości w realizacji studiów podyplomowych, brakuje instytucji, która miałaby ustawowe uprawnienia do ich zbadania i podjęcia kompetentnych działań nadzorczych.
4. Wykorzystywanie aktualnie nieprecyzyjnych regulacji do tworzenia minimalistycznych programów kształcenia, które budzą wątpliwości co do potencjalnego osiągnięcia kompetencji pozwalających na skuteczne pełnienie roli członków organów nadzorczych lub organów zarządzających spółek z udziałem Skarbu Państwa.

INDYWIDUALNA ORGANIZACJA STUDIÓW ORAZ UZNAWANIE EFEKTÓW UCZENIA SIĘ A STUDIA PODYPLOMOWE

Zgodnie z art. 85 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz.U. z 2023 r., poz. 742, ze zm.), student może ubiegać się o indywidualną organizację studiów (IOS), która umożliwia mu realizację programu w elastycznym trybie dostosowanym do jego potrzeb. Przepis ten odnosi się jednak wyłącznie do osób studiujących na poziomie studiów wyższych: pierwszego stopnia, drugiego stopnia lub jednolitych magisterskich.

Pomimo braku podstawy ustawowej, wiele uczelni stosuje instytucję IOS *per analogiam* również wobec słuchaczy studiów podyplomowych, traktując ją jako narzędzie organizacyjne w przypadkach szczególnych: np. choroby, pracy zawodowej czy innych okoliczności uniemożliwiających uczestnictwo w zajęciach zgodnie z harmonogramem.

Nie budzi to zasadniczych wątpliwości, dopóki indywidualizacja przebiega w sposób rozsądny i nie narusza istoty kształcenia. Problem pojawia się wtedy, gdy IOS staje się pretekstem do radykalnego skrócenia czasu trwania studiów lub modyfikacji ich programu, co może skutkować obniżeniem jakości kształcenia i naruszeniem zasady równości słuchaczy.

Ustawodawca – mimo wprowadzenia do ustawy pojęcia indywidualnej organizacji studiów – nie zdefiniował jego zakresu ani formy realizacji. Przepis art. 85 PrSzkolWyżN ma charakter ogólny i odsyła do regulacji wewnętrznych uczelni. W praktyce oznacza to, że każda uczelnia może dowolnie określić, co rozumie przez IOS, kto i kiedy może z niej skorzystać, oraz w jaki sposób wpływa ona na przebieg kształcenia.

W przypadku studiów podyplomowych, gdzie brakuje jakichkolwiek minimalnych standardów programowych i instytucjonalnego nadzoru zewnętrznego, IOS może prowadzić do sytuacji, w której:

- czas trwania studiów ulega znacznemu skróceniu (np. z 2 semestrów do kilku tygodni);
- część zajęć jest pomijana lub prowadzona w sposób skrócony;
- słuchacz otrzymuje świadectwo ukończenia studiów bez rzetelnej realizacji programu.

W tym kontekście autonomia uczelni, będąca fundamentalną zasadą szkolnictwa wyższego, staje się mieczem obosiecznym. Z jednej strony umożliwia dostosowanie procesu kształcenia do indywidualnych potrzeb słuchaczy, co jest zgodne z duchem kształcenia ustawicznego i elastyczności edukacyjnej. Z drugiej – w warunkach braku przepisów szczegółowych i zewnętrznej kontroli – tworzy pole do arbitralności i nadużyć, które mogą prowadzić do deprecjacji wartości dyplomu studiów podyplomowych.

Istotnym zagrożeniem w zakresie studiów podyplomowych może być ponadto uznawalność efektów uczenia się i powiązaniego z tym ryzyka fragmentaryzacji studiów podyplomowych, co w połączeniu z brakiem zewnętrznego nadzoru może *de facto* prowadzić do „zaliczania” studiów niemal bez realnej nauki.

PODSUMOWANIE I POSTULATY *DE LEGE FERENDA*

Ustawodawca określając jeden z warunków formalnych w stosunku do kandydatów na członków organów nadzorczych lub organów zarządzających spółek z udziałem Skarbu Państwa wskazał na ukończenie studiów podyplomowych *Master Of Business Administration* (MBA). Poza samą nazwą nie zdecydował się ustanowić żadnych przepisów szczególnych, które dookreślałyby warunki realizacji tych studiów. Przy takim rozwiązaniu doszło do powstania luki prawnej *intra legem*, polegającej na tym, że obowiązująca norma prawna jest nazbyt ogólna. Wniosek ten jest o tyle uprawniony, że regulacje zawarte w ustawie z dnia 20 lipca 2018 roku Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce pozostawiają daleko idącą swobodę w kształtowaniu studiów podyplomowych.

W tym zakresie wydaje się niezbędne doprecyzowanie szczegółowych reguł i wymagań dotyczących programu kształcenia studiów podyplomowych MBA, a w szczególności narzucenia efektów uczenia się, jakie absolwent takich studiów musi uzyskać. Innymi słowy, uzasadnionym jest wprowadzenie standardu kształcenia dla studiów podyplomowych MBA.

Tego typu rozwiązanie jest już znane i praktykowane w polskim systemie szkolnictwa wyższego, czego przykładem są studia podyplomowe przygotowujące do wykonywania zawodu nauczyciela²³. Zgodnie z art. 68 ust. 3 PrSzkołWyzN tego rodzaju studia realizowane są przy uwzględnieniu standardu kształcenia.

Postulatem *de lege ferenda* w zakresie studiów podyplomowych MBA jest zatem utworzenie analogicznego rozwiązania. Ustawa Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce powinna przewidywać delegację ustawową do utworzenia standardu kształcenia dla tego rodzaju studiów.

Przykładowe brzmienie nowej regulacji mogłoby przyjąć następujący kształt:

„W przypadku kształcenia przygotowującego do wykonywania funkcji członka organu nadzorczego lub organu zarządzającego spółek z udziałem Skarbu Państwa minister właściwy do spraw szkolnictwa wyższego i nauki

²³ Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 25 lipca 2019 r. w sprawie standardu kształcenia przygotowującego do wykonywania zawodu nauczyciela (Dz.U. 2019 poz. 1450, z późn. zm.).

w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw aktywów państwowych w drodze rozporządzenia, określi czas trwania i właściwy dobór efektów uczenia się na studiach podyplomowych Master of Business Administration (MBA)”.

Idąc dalej, należy zauważyć, że art. 358 ust. 1 PrSzkolWyzN zawiera zamknięty katalog dokumentów, jakie uczelnia ma obowiązek publikować w Biuletynie Informacji Publicznej w terminie 14 dni od ich przyjęcia. Brak tam wskazania, że taki obowiązek istnieje w zakresie publikacji programów kształcenia studiów podyplomowych. Wprowadzenie takiego obowiązku wydaje się konieczne zarówno przy aktualnym stanie prawnym, co poprawiłoby transparentność w zakresie realizacji studiów podyplomowych, aw przypadku zrealizowania przedstawionego powyżej postulatu, umożliwiłoby interesariuszom weryfikację, czy uczelnia dostosowała się do rozporządzenia.

W ramach Polskiej Komisji Akredytacyjnej należy stworzyć system, który pozwala na kontrolę studiów podyplomowych. Aktualnie Polska Komisja Akredytacyjna nie posiada narzędzi do tego, aby móc kontrolować studia podyplomowe. Trzeba takie narzędzia stworzyć. Brak regularnego nadzoru nad realizacją tego typu studiów daje pole do nadużyć.

Studia podyplomowe również muszą być przypisane do dyscyplin naukowych, tak jak klasyczne studia. Kolejno, aby uczelnia mogła w danej dyscyplinie wiodącej utworzyć studia podyplomowe, to w tej samej dyscyplinie musi prowadzić co najmniej jeden kierunek studiów.

Rekapituluując, rekomenduje się:

- wprowadzenie standardu kształcenia dla studiów MBA, który opracowywany będzie z ministrem właściwym do spraw aktywów państwowych;
- powiązanie, na wzór poprzedniego stanu prawnego, tj. ustawy z 2005 roku tego, że „Uczelnia może prowadzić studia podyplomowe w zakresie związanym z prowadzonymi przez nią kierunkami studiów”;
- wprowadzenie obowiązku publikowania programów studiów podyplomowych w Biuletynie Informacji Publicznej w terminie 14 dni od ich przyjęcia;
- zwiększenie nadzoru nad studiami podyplomowymi poprzez wprowadzenie oceny jakościowej takich studiów;
- precyzyjne dookreślenie, że w przypadku studiów realizowanych przy uwzględnieniu standardu kształcenia nie ma możliwości skracania czasu trwania studiów w drodze indywidualnej organizacji studiów.

Wobec powyższego wskazuje się na istotny problem legislacyjny związany z brakiem szczegółowych regulacji dotyczących studiów podyplomowych MBA, mimo że ich ukończenie jest jednym z wymogów formalnych dla kandydatów do organów nadzorczych i zarządzających spółek z udziałem Skarbu Państwa. Obowiązujące przepisy – zarówno ustawa o zasadach zarządzania mieniem państwowym, jak i Prawo

o szkolnictwie wyższym i nauce – ograniczają się do ogólnych zapisów, nie precyzując wymagań programowych, efektów uczenia się ani poziomu kwalifikacji, co prowadzi do powstania luki prawnej typu *intra legem*.

W konsekwencji uczelnie mają pełną swobodę w projektowaniu i prowadzeniu studiów MBA – bez ograniczeń co do profilu uczelni, dyscypliny naukowej czy poziomu merytorycznego. Brak nadzoru zewnętrznego i minimalnych standardów skutkuje zróżnicowaniem jakości kształcenia, możliwością realizowania programów w skrajnie krótkim czasie. Praktyka ta podważa wartość dyplomu MBA, szczególnie w kontekście jego znaczenia jako kryterium kwalifikacyjnego do pełnienia ważnych funkcji publicznych. Wobec tego postuluje się konieczność wprowadzenia systemowych rozwiązań: ustanowienia standardów kształcenia dla studiów MBA, zwiększenia transparentności poprzez publikację programów kształcenia, objęcia tych studiów zewnętrznym nadzorem jakościowym oraz powiązania ich z określoną dyscypliną naukową, którą uczelnia faktycznie reprezentuje. Szczególny nacisk należy położyć także na potrzebę uregulowania kwestii indywidualnej organizacji studiów, aby nie była ona nadużywana w sposób prowadzący do obniżenia jakości kształcenia.

BIBLIOGRAFIA

Literatura przedmiotu

- Balicki A., *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Komentarz*, C.H. Beck, Warszawa 2020.
- Balicki A., Pyter M., Zięba B. (red. nauk.), *Prawo o szkolnictwie wyższe i nauce. Komentarz*, C.H. Beck, Warszawa 2021.
- Grzegorzczuk F., Wierzbowski M. (red. nauk.), *Ustawa o zasadach zarządzania mieniem państwowym. Komentarz*, Wolter Kluwer, Warszawa 2020.
- Jakubowski A., *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Komentarz*, C.H. Beck, Warszawa 2023.
- Woźnicki J., *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Komentarz*, Wolters Kluwer, Warszawa 2019.

Akty prawne

- Ustawa z dnia 16 grudnia 2016 r. o zasadach zarządzania mieniem państwowym (Dz.U. 2016 poz. 2259, z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 22 grudnia 2015 r. o Zintegrowanym Systemie Kwalifikacji (Dz. U. z 2016 r. poz. 64, z późn. zm.).

Ustawa z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz.U. 2018 poz. 1668, z późn. zm.).

Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 12 września 2018 r. w sprawie dokumentów wydawanych w związku z przebiegiem lub ukończeniem studiów podyplomowych i kształcenia specjalistycznego (Dz.U. 2018 poz. 1791).

Rozporządzenie Ministra Edukacji i Nauki z dnia 11 października 2022 r. w sprawie dziedzin nauki i dyscyplin naukowych oraz dyscyplin artystycznych (Dz.U. 2022 poz. 2202, z późn. zm.).

UWARUNKOWANIA PRAWNE PROWADZENIA STUDIÓW PODYPLOMOWYCH MASTER OF BUSINESS ADMINISTRATION (MBA) W POLSCE

Streszczenie

Ustawa z dnia 16 grudnia 2016 r. o zasadach zarządzania mieniem państwowym, która weszła w życie 1 stycznia 2017 r., określiła wymogi w stosunku do kandydatów na członków organów nadzorczych lub organów zarządzających spółek z udziałem Skarbu Państwa. Jako jeden z wymogów umożliwiających ubieganie się o kandydaturę, wskazano ukończenie studiów *Master of Business Administration (MBA)*. Ustawodawca, poza samą nazwą, nie decydował się na określenie żadnych szczególnych wymagań stawianych takim studiom podyplomowym. W praktyce akademickiej studia te są realizowane na zasadach ogólnych, które zostały określone na gruncie przepisów ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Celem niniejszego artykułu jest poddanie analizie wybranych regulacji, aby ustalić uwarunkowania prawne obowiązujące w zakresie realizacji studiów podyplomowych *Master of Business Administration* (dalej również: MBA), a także zaproponować postulatory *de lege ferenda* w tym zakresie.

Słowa kluczowe: *Master of Business Administration*, MBA, studia podyplomowe, zarządzanie mieniem państwowym

LEGAL CONDITIONS FOR CONDUCTING MASTER OF BUSINESS ADMINISTRATION (MBA) POSTGRADUATE STUDIES IN POLAND

Abstract

The Act of December 16, 2016, on the principles of state property management, which entered into force on January 1, 2017, set out the requirements for candidates for members of supervisory or management bodies of companies with State Treasury shareholding. One of the requirements for applying for candidacy is completion of a Master of Business Administration (MBA) degree. Apart from the name itself, the legislator did not decide to specify any particular requirements for such postgraduate studies. In academic practice, these studies are conducted on the basis of general principles set out in the Act of July 20, 2018, on Higher Education and Science. The purpose of this article is to analyze selected regulations in order to determine the legal conditions applicable to the implementation of Master of Business Administration (hereinafter also referred to as MBA) postgraduate studies, as well as to propose *de lege ferenda* proposals in this regard.

Keywords: Master of Business Administration, MBA, postgraduate studies, state property management